

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11098406>

TA'LIM SIFATINI OSHIRISH — YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING GAROVI

Dilfuza Rasulova Rustamovna

Adjunct Professor, Webster University in Tashkent

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O'zbekistonning yangilanayotgan ta'lim tizimi va bu tizimning mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotidagi rolini tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish Yangi O'zbekistonning umumiy taraqqiyoti va global raqobatbardoshlikka erishishdagi ahamiyati qay darajada muhim ekanligi yoritiladi. Maqolada ta'lim tizimini isloh qilishning hozirgi bosqichlari, shu jumladan ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish, shuningdek, ta'lim mazmunini zamonaviy talablarga moslashtirish kabi jarayonlar tahlil qilinadi. Jumladan, maqolada O'zbekistonning ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan innovatsion yondashuvlar, xususan raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi, ta'limning inkluzivligini oshirish va xalqaro hamkorlik orqali ta'lim sifatini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar muhokama qilinadi.

Bu islohotlar natijasida mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyoti uchun zarur bo'lgan yuqori malakali kadrlar tayyorlashga qaratilgan strategiyalar va dasturlar tasvirlanadi. Maqola, O'zbekistonning ta'lim tizimini takomillashtirish orqali erishilgan yutuqlar va kelajakdagi rejalarning tavsifi bilan yakunlanadi.

***Kalit so'zlar:** Ta'lim sifati, O'zbekiston, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot, ta'lim, tizim, isloh qilish, raqamli texnologiyalar, inkluziv ta'lim, xalqaro hamkorlik, yuqori malakali kadrlar, innovatsion yondashuvlar, ta'lim mazmuni.*

Kirish

Shunday gap bor – taraqqiyot manzili sari oshiqayotgan jamiyatlar inson aqlu zakovatisiz o'z o'rniga ega bo'lishi amri mahol. Taraqqiy etgan davlatlarning rivojlanish yo'liga e'tibor bersak, ularning deyarli barchasi fan – ta'lim rivoji bilan shu darajaga yetgan.

Shu maqsadda, O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish yo'lida qadamlar tashladi hamda yoshlar siyosatiga alohida e'tibor berilmoqda. Mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyoti uchun yuqori sifatli

ta'limning ahamiyati beqiyosdir. Respublikamizdagi ta'lim siyosatida bo'layotgan ijobiy o'zgarishlarning asosiy qismini, xalq ta'limi va oliy ta'lim tizimiga to'g'ri kelmoqda. Xususan, Oliy ta'limdagi bakalavriat va magistratura bosqichidagi tizimli islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, erkin fikrlaydigan yuksak saviyali personallarni tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi darajaga chiqish, oliy ta'limga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida prezidentimizning 2019 yil 8 oktyabrdagi farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi"¹ sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajarib bermoqda.

Ushbu hujjatga intellektual taraqqiyotni jadallashtirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish hamda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash maqsadida fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini rivojlantirish singari vazifalar asos qilib olindi.

Davlat-xususiy sherikchiligi asosida nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyati yo'lga qo'yilmoqda. Aholi fikrini o'rgangan holda, sirtqi va kechki ta'lim shakllari qayta tiklandi, qabul kvotalari oshirilmoqda. Maktab bitiruvchilarini oliy ta'limga qamrab olish darajasi 2016 yilgi 9 foizdan 2030 yilgacha 50 foizga etishi belgilandi². Oliy ta'limga ajratiladigan davlat grantlari soni kamida 25 foizga oshirilganligi, oliy o'quv yurtlariga qabul qilishda ehtiyojmand oilalar qizlari uchun grantlar sonini 2 barobarga ko'paytirib, 2 mingtaga etkazilishi oliy ta'limga qamrab olish ko'lamini yanada kengaytirdi³.

"Ta'lim siyosatidagi asosiy reformalardan biri oliy ta'lim va xalq ta'limi o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish maqsadida 200 dan ortiq oliy o'quv yurtlari maktablarga birlashtirildi. Shuningdek, 190 ta kasb-hunar ham o'z yo'nalishi bo'yicha turdosh oliygoh va tarmoq korxonalariga birlashtirilishi bo'ldi"⁴.

Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan ustuvor vazifalar, dolzarbligi hamda ahamiyati bilan boshqa sohalardagi o'zgarishlardan aslo qolishmaydi. Chunki, ayni tizimdagi yangilanishlarni yanada keng ko'lamda davom ettirish zaruratdir.

Mamlakatimiz Prezidenti, rahbar sifatidagi faoliyatini yurtimiz akademiklari, etakchi olimlari, umuman, ilm ahli bilan uchrashuvdan boshlaganligi, yurtimizda ilm-

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son - <https://lex.uz/docs/-4545884>

² 2030-yilgacha bitiruvchilarning 50 foizi oliy ta'limga qabul qilinadi - <https://www.gazeta.uz/oz/2019/10/09/oliy-talim/>

³ O'zbekistonda oliy ta'limga ajratiladigan davlat grantlari soni kamida 25 foizga oshiriladi -

<https://m.kun.uz/news/2020/12/29/ozbekistonda-oliy-talimga>

⁴ Ta'lim tizimi va yangicha yondashuvlar - <https://yuz.uz/uz/news/talim-tizimi>

fan rivojini ishlab chiqarish taraqqiyoti bilan uyg'unlantirishga qaratganligi bejiz emas¹. "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi doirasida ta'lim sifatini oshirish, mamlakatning kelajakdagi taraqqiyotining garovi sifatida qaralmoqda. Bu islohotlar mamlakatni global miqyosda raqobatbardosh qilish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada, O'zbekiston ta'lim tizimining hozirgi holati va uni isloh qilishning asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish va ta'lim mazmunini zamonaviy talablarga moslashtirishga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va xalqaro hamkorlik orqali ta'lim sifatini yaxshilash kabi strategiyalar muhokama qilinadi.

Tadqiqot Metodologiyasi

Ushbu maqolada O'zbekistonning ta'lim tizimini isloh qilish jarayonlari va bu islohotlarning mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga qanday ta'sir qilishi o'rganiladi. Tadqiqot, ta'lim sifatini oshirish orqali erishilgan yutuqlar va kelajak rejalari tahliliga asoslanadi.

Tadqiqot quyidagi metodlarni qo'llash orqali amalga oshiriladi:

1. Adabiyotlar tahlili:

- O'zbekiston va boshqa mamlakatlarning ta'lim tizimlarini isloh qilish bo'yicha mavjud adabiyotlar tahlil qilinadi. Bu orqali, islohotlarning eng yaxshi amaliyotlari va ularning natijalari o'rganiladi.

- Hukumat hujjatlari, ta'lim siyosati bo'yicha hisobotlar, ilmiy maqolalar va boshqa manbalardan foydalaniladi.

2. Statistik tahlil:

- O'zbekistonning milliy statistika ma'lumotlaridan foydalanib, ta'lim tizimining sifati va taraqqiyoti bo'yicha raqamlar tahlil qilinadi.

- Ta'lim sifatini o'lchashda foydalanilgan ko'rsatkichlar (masalan, o'qituvchilarning malakasi, o'quvchilarning sinov natijalari, bitiruvchilarning ish bilan ta'minlanish darajasi) tahlil qilinadi.

3. So'rovnomalar va intervyular:

- Ta'lim muassasalari rahbarlari, o'qituvchilar, o'quvchilar va ularning otionalari bilan so'rovnomalar va yarim tuzilgan intervyular o'tkaziladi.

¹ Prezident ilm-fan vakillari bilan uchrashdi - <https://www.gazeta.uz/oz/2016/12/31/ilm-fan/>

- Bu orqali, islohotlarning ta'lim sifatiga ta'sirini baholashda real fikr va kuzatuvlarni to'plash mumkin bo'ladi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish

- Kvantitativ ma'lumotlar: Olingan statistik ma'lumotlar SPSS yoki Excel kabi dasturlar yordamida tahlil qilinadi. Bu tahlil orqali, ta'lim sifatini oshirishning aniq ko'rsatkichlari aniqlanadi.

- Kvalitativ ma'lumotlar: Intervyular va so'rovnomalar yordamida olingan ma'lumotlar mazmun tahlili orqali qayta ishlanadi. Bu tahlil, islohotlar jarayonida yuzaga kelgan muammolar va ularning yechimlari haqida chuqurroq tushuncha beradi.

Olingan ma'lumotlar asosida, O'zbekistonning ta'lim tizimini isloh qilishdagi asosiy yutuqlar va qiyinchiliklar belgilanadi hamda kelajakdagi islohotlar yo'nalishlari bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari, ta'lim sifatini oshirishning mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotidagi rolini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Maqola, ta'lim tizimidagi o'zgarishlar va ularning mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga qo'shgan hissasini o'rganishga bag'ishlangan bo'lib, ta'lim sifatini oshirishning Yangi O'zbekistonning taraqqiyotidagi rolini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Natijalar

Umumiy kuzatuvlar

Tadqiqot natijalari, O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishga qodir ekanini ko'rsatdi. Ushbu islohotlar jumladan, ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash¹, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish² va ta'lim mazmunini zamonaviy talablarga moslashtirish³ni o'z ichiga oladi.

Statistik ma'lumotlar asosidagi natijalar

1. O'qituvchilar malakasi: Tadqiqot davrida o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi uchun qo'shimcha dasturlar joriy etilgan bo'lib, bu o'qituvchilarning o'z fanlarini chuqurroq tushunishlariga va o'quvchilarga sifatli bilim berishlariga yordam bergan. Natijada, o'qituvchilarning o'z kasbini egallash darajasi oshgan.

¹ Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida - <https://president.uz/oz/lists/view/420>

² O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 23.09.2019 yildagi 797-son - <https://lex.uz/docs/-4526545>

³ Ta'lim mazmuni — taraqqiyot mezon - <https://yuz.uz/uz/news/talim-mazmuni--taraqqiyot-mezon>

2. O‘quvchilar natijalari: Ta’lim sifatining yaxshilanishi bilan bir qatorda, milliy va xalqaro baholash tizimlarida¹ o‘quvchilarning yutuqlari sezilarli darajada oshdi. Bu o‘zgarishlar, ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

3. Ta’lim muassasasi infrastrukturasi: Ko‘plab ta’lim muassasalarida zamonaviy o‘quv jihozlari bilan ta’minlash va ta’lim muhitini yaxshilash² bo‘yicha ishlar amalga oshirildi. Bu esa, o‘quvchilarning ta’lim olish sharoitlarini yaxshilashga yordam bergan.

Kvalitativ ma’lumotlar asosidagi kuzatuvlar

1. O‘qituvchi va o‘quvchi munosabatlari: So‘rov va intervyular natijalariga ko‘ra, o‘qituvchilar va o‘quvchilar o‘rtasidagi muloqot sifati yaxshilangan. O‘qituvchilarning pedagogik uslublarini takomillashtirishga qaratilgan tadbirlar o‘quvchilarning darslarga qiziqishini oshirgan.

2. Inkluziv ta’lim: Ta’lim tizimida inkluziv ta’limni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilgan, bu esa turli ehtiyojlarga ega o‘quvchilarning ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirgan.

Xulosa va Takliflar

Tadqiqot natijalari, O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan oliy ta’lim islohotlarining mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotiga sezilarli ijobiy ta’siri³ borligini ko‘rsatmoqda. Islohotlar doirasida oliy ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasining mustahkamlanishi, o‘qituvchilar va professorlar tarkibining malakasining oshirilishi, shuningdek, ta’lim mazmunining zamonaviy talablarga javob beradigan darajada yangilanishi kabi o‘zgarishlar sodir bo‘lmoqda. Bu yondashuvlar mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshirishga va kelajak avlodlarning sifatli ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Takliflar

1. Oliy ta’limni baholash va akkreditatsiya tizimini takomillashtirish:

- Oliy ta’lim dasturlarini baholash va akkreditatsiya qilish tizimini yanada takomillashtirish. Bu tizim oliy ta’lim muassasalarining ta’lim sifatini doimiy nazorat

¹ Xalqaro baholash tadqiqotlari — ta’lim sifatida muhim qadam - <https://yuz.uz/uz/news/xalqaro-baholash-tadqiqotlari--talim-sifatida-muhim-qadam>

² TA’LIM-TARBIYA TIZIMINI YANADA TAKOMILLASHTIRISHGA OID QO‘SHIMCHA CHORA-TADBIRLAR TO‘G‘RISIDA - <https://lex.uz/acts/-5085887>

³ Oliy ta’lim islohotlari: muammolar, o‘zgarish va yutuqlar - <https://parliament.gov.uz/articles/1562#>

qilish imkonini beradi va ta'lim dasturlarining zamonaviy talablarga mosligini ta'minlaydi.

2. Professor-o'qituvchilar tarkibini rivojlantirish:

- Oliy ta'lim muassasalarida professor-o'qituvchilar tarkibining malakasini oshirishga qaratilgan dasturlarni kuchaytirish. Xalqaro tajriba almashinuvi, malaka oshirish kurslari va ilmiy-tadqiqot faoliyatini rag'batlantirish kabi tadbirlar bu jarayonni yanada samarali qilishi mumkin.

3. Raqamli ta'lim resurslarini kengaytirish:

- Oliy ta'limda raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishni kengaytirish. Bu orqali ta'lim muassasalari zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi va talabalar uchun ta'lim jarayonini yanada qulay va samarali qiladi.

4. Xalqaro hamkorlik va tarmoqlar kengaytirish:

- Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarini jahon ta'lim tarmoqlariga integratsiya qilish. Bu, oliy ta'lim sifatini yaxshilashga va global ilmiy hamjamiyat bilan aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi.

5. Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rag'batlantirish:

- Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rag'batlantirish va moliyalashtirishni oshirish. Bu yondashuv yangi bilimlar yaratilishiga va ilmiy salohiyatning oshirilishiga xizmat qiladi, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotga hissa qo'shadi.

Ushbu takliflar, O'zbekistonning oliy ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga va mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, Yangi O'zbekistonning kelajakdagi rivojlanishini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son - <https://lex.uz/docs/-4545884>
2. 2030-yilgacha bitiruvchilarning 50 foizi oliy ta’limga qabul qilinadi - <https://www.gazeta.uz/oz/2019/10/09/oliy-talim/>
3. O‘zbekistonda oliy ta’limga ajratiladigan davlat grantlari soni kamida 25 foizga oshiriladi - <https://m.kun.uz/news/2020/12/29/ozbekistonda-oliy-talimga>
4. Ta’lim tizimi va yangicha yondashuvlar - <https://yuz.uz/uz/news/talim-tizimi>
5. Prezident ilm-fan vakillari bilan uchrashdi - <https://www.gazeta.uz/oz/2016/12/31/ilm-fan/>
6. Oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida - <https://president.uz/oz/lists/view/420>
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 23.09.2019 yildagi 797-son - <https://lex.uz/docs/-4526545>
8. Ta’lim mazmuni — taraqqiyot mezonlari - <https://yuz.uz/uz/news/talim-mazmuni--taraqqiyot-mezonlari>
9. Xalqaro baholash tadqiqotlari — ta’lim sifatida muhim qadam - <https://yuz.uz/uz/news/xalqaro-baholash-tadqiqotlari--talim-sifatida-muhim-qadam>
10. TA’LIM-TARBIYA TIZIMINI YANADA TAKOMILLASHTIRISHGA OID QO‘SHIMCHA CHORA-TADBIRLAR TO‘G‘RISIDA - <https://lex.uz/acts/-5085887>
11. Oliy ta’lim islohotlari: muammolar, o‘zgarish va yutuqlar - <https://parliament.gov.uz/articles/1562#>